

פרוטוקול מס' 195

מישיבת ועדת העבודה והרווחה
יום רביעי, י"ז באייר התשנ"ח (13 במאי 1998), שעה: 9:00

נכחו: חברי הוועדה: דוד טל - מ"מ היו"ר

ענת מאור

מוזמנים: אנה בלוך - האגף להכשרה מקצועית במשרד העבודה והרווחה

יהושע שי - אגף התקציבים במשרד האוצר

עו"ד יהודית וסרמן - המוסד לביטוח לאומי

עו"ד רועי קרת - המוסד לביטוח לאומי

אביבה אברהמי - המוסד לביטוח לאומי

אורנה ורקוביץקי - המוסד לביטוח לאומי

זהבה קלר - המוסד לביטוח לאומי

מרים שמלצר - המוסד לביטוח לאומי

שמואל בצון - שירות התעסוקה

עו"ד רענן שקדי - ההסתדרות הכללית החדשה

עו"ד רחל בנזימן - שדולת הנשים

יועץ משפטי: משה בוטון

מנהלת הוועדה: שירלי אברמי

קצרנית: אושרה עצידה

- סדר-היום:
1. הצעת חוק הבטחת הכנסה (תיקון מס' 12), התשנ"ח-1998.
  2. תקנות הביטוח הלאומי (הכשרה מקצועית ודמי מחייה).
  3. תקנות הביטוח הלאומי (מענק למובטל שעובד בעבודה מועדפת).

הצעת חוק הבטחת הכנסה (תיקון מס' 12), התשנ"ח-1998

היו"ר דוד טל:

אני מתכבד לפתוח את ישיבת ועדת העבודה והרווחה.

על סדר היום הצעת חוק הבטחת הכנסה (תיקון מס' 12), התשנ"ח-1998.

עו"ד וסרמן, בבקשה.

עו"ד יהודית וסרמן:

חוק הבטחת הכנסה מגדיר בסעיף 1 "ילד" ובעניין הזה הוא מפנה לסעיף 238 לחוק הביטוח הלאומי, בעבר סעיף 5 לחוק הביטוח הלאומי. שם מוגדר "לד" כמי שטרם מלאו 18, ומי שנמצא בלימודים על יסודיים וטרם מלאו לו 20, ומי שנמצא בצבא וטרם מלאו לו 22, וכו' וכו'. כלומר, ילד לעניין חוק הבטחת הכנסה הוא ילד מעבר לגיל 18, עד גיל 20, 22 שנה וכו'.

חוק הבטחת הכנסה מגדיר בסעיף 1 שבו "הורה יחיד" לעניין תנאי הזכאות שבו. יש תנאי זכאות מיוחדים להורה יחיד. לעניין זה אנחנו מפנים לחוק משפחות חד הוריות. שם מוגדר ילד כמי שטרם מלאו לו 18 שנה. כלומר, כשאנחנו מדברים על עילת זכאות של הורה יחיד, הילד לעניין זה הוא ילד שטרם מלאו לו 18 שנה. יוצא, שהורה יחיד שלילדו מלאו לפחות 18 שנה הוא כבר מפסיק להיות בהגדרת הורה יחיד והוא עובר להיות יחיד עם ילד, ושיעורי הגימלה הם שונים לגמרי.

אנחנו מציעים לתקן בסעיף 1 את ההגדרה של "הורה יחיד" ולהכליל בה את הגדרה שבחוק הביטוח הלאומי, כך שלעניין חוק הבטחת הכנסה הורה יחיד שיש לו ילד שמלאו לו 18 שנה ומתקיימים בו התנאים האחרים של חוק הביטוח הלאומי, כלומר, או שהוא בלימודים, או בשירות צבאי וכו', הוא ימשיך להיות בהגדרת הורה יחיד וזה כל עוד מתקיימים בו התנאים שבסעיף 238 לחוק.

משה בוטון:

אתם רוצים להשוות ילד של הורה יחיד לילד של אלמנה.

עו"ד יהודית וסרמן:

נכון.

משה בוטון:

אילו זכויות מקבל הילד הזה לפי חוק משפחות חד הוריות? הוא מקבל בהבטחת הכנסה קצת יותר, נכון?

עו"ד יהודית וסרמן:

כן. הוא מקבל את השיעור הגדול יותר, לפי פריט 7 ו-8 לתוספת, במקום יחיד עם ילד לפי פריט 1 ו-2 וזה הבדל מבחינת שיעורי התגמול.

אנחנו לא מתקנים את ההגדרה לעניין חוק משפחות חד הוריות. כלומר, בחוק משפחות חד הוריות יש זכאויות שונות לדיור, שיכון והשכלה ובזה אנחנו לא נוגעים. אנחנו מתקנים את ההגדרה רק לעניין חוק הבטחת הכנסה, כך שזה יחול לענייננו על דמי הזכאות ושיעורי הגמלה אצלנו בחוק הבטחת הכנסה המתוקן.

היו"ר דוד טל:

חברת הכנסת הגישה הצעת חוק משפחות חד הוריות (תיקון-מתן קיצבת ילדים עד גיל 21). אני מבין שחברת הכנסת ענת מאור הסכימה עם הצעת הממשלה.

שירלי אברמי:

כן, היא הסכימה להשתלב בהצעת הממשלה. אני מקווה שהיא תגיע בהמשך הישיבה ותנמק את הסכמתה.

היו"ר דוד טל:

אנחנו נקרא עכשיו את הצעת החוק. עו"ד וסרמן, בבקשה.

עו"ד יהודית וסרמן:

"הצעת חוק הבטחת הכנסה (תיקון מס' 12), התשנ"ח-1998".

משה בוטון:

אנחנו כבר נבדוק את המספר.

עו"ד יהודית וסרמן:

בסדר.

"תיקון סעיף 1 - בחוק הבטחת הכנסה, התשמ"א-1980 (להלן - החוק העיקרי) בסעיף 1 בהגדרה "הורה יחיד" בסופה יבוא "ואולם על המונח "ילד" תחול ההגדרה שבחוק זה".

משה בוטון:

אני קורא בדברי ההסבר כי בחוק הבטחת הכנסה כיום הורה יחיד - כמשמעותו בסעיף 1 בחוק משפחות חד הוריות. לגבי ילד כתוב: כמשמעותו בהגדרת "ילד" בסעיף 5, שזה סעיף 238. אתם רוצים שבסוף הגדרת הורה יחיד יבוא: ואולם על המונח "ילד" תחול ההגדרה שבחוק זה. לדעתי, הניסוח הוא לא ברור.

עו"ד יהודית וסרמן:

אנחנו עמלנו מאוד קשה עם משרד המשפטים על הניסוח. יש הגדרת "הורה יחיד" שהיא ארוכה מאוד, והיא כוללת הרבה מאוד רכיבים.

משה בוטון:

בחוק משפחות חד הוריות.

עו"ד יהודית וסרמן:

בחוק משפחות חד הוריות. בין היתר, יש שם הגדרה של "ילד". "ילד" מוגדר שם כמי שטרם מלאו לו 18 שנה. "ילד" - ילד כמשמעותו בסעיף 1 לחוק הביטוח הלאומי.

משה בוטון:

בסעיף 1 זה בלי גיל.

עו"ד יהודית וסרמן:

בלי גיל זה 18 שנה.

משה בוטון:

אני שואל למה לא לעשות את זה בהגדרת "ילד" שבחוק הבטחת הכנסה? אם אני מבין אתכם נכון, אתם רוצים להרחיב את ההגדרה של "ילד" פה לעניין הורה יחיד.

עו"ד יהודית וסרמן:

כי אז תהיינה לנו הגדרות סותרות. תהיה לי הגדרה אחת של הורה יחיד שיהיה 18 שנה לפי סעיף 1, ואז בהגדרת "ילד" אני אומר: אבל לעניין הורה יחיד זה יהיה 28. אני חייבת לתקן את זה במקור, בחוק משפחות חד הוריות. ומאחר ולא רציתי לתקן את חד הוריות אלא רק עניין הבטחת הכנסה, אז זו הדרך היחידה שנותרה לנו.

משה בוטון:

אני מסכים. חוק הבטחת הכנסה הוא המקום הנכון. אולי ראוי יותר שזה יופיע בהגדרת ילד.

עו"ד יהודית וסרמן:

אז עדיין נשארת לי הבעיה, כי בהגדרת "הורה יחיד" שבחוק הבטחת הכנסה אני חוזרת להגדרה המקורית של "הורה יחיד" לגיל 18.

משה בוטון:

בסדר, אבל את אומרת לעניין הבטחת הכנסה זה מה שיהיה.

עו"ד יהודית וסרמן:

אבל, אז תהיינה לי שתי הגדרות. בחוק הבטחת הכנסה יש הגדרה של "הורה יחיד" שזה מפנה לסעיף 1 לחוק הביטוח הלאומי, ואתה אומר לתקן ילד שזה יחול גם על הורה יחיד, אז תהיינה לי כאן שתי הגדרות לעניין ילד של הורה יחיד.

מרים שמלצר:

בתוך חוק הבטחת הכנסה תהיה לנו הגדרה כפולה לילד של חד הוריות. זה החשש שלנו ולכן אנחנו מעדיפים להגדיר את הילד כולו רק בהורה יחיד.

עו"ד רחל בניזמן:

יתכן והוועדה צריכה להציע לממשלה לתקן את ההצעה בחוק משפחות חד הוריות. ההטבה הנוספת היחידה שיכולה להיות רלוונטית היא ההעדפה של שיכון. כל מה שקשור לילד במעון ממילא לא רלוונטי, וכל מה שקשור לקיצבאות מענקי לימוד גם לא רלוונטי. היה הרבה יותר הגיוני אם מלכתחילה היו מתקנים את חוק משפחות חד הוריות, כך שילד לעניין משפחות חד הוריות יהיה כמו ילד לעניין אלמנות. אני יודעת שזו לא עמדת הממשלה כרגע, אבל אני חושבת שיכול להיות שהוועדה צריכה להציע את זה כי זה הרבה יותר הגיוני. זה הרבה יותר ישר.

משה בוטון:

כלומר, מה שאת מציעה הוא שזה יחול לא רק לעניין הבטחת הכנסה.

עו"ד רחל בניזמן:

כמעט ואין שם הטבות נוספות. יש שם רק את ההטבה של שיכון.

עו"ד יהודית וסרמן:

קיימות גם הטבה של הכשרה מקצועית.

אנחנו בביטוח הלאומי אמונים רק על חוק הביטוח לאומי ועל חוק הבטחת הכנסה. אנחנו לא מביאים תיקונים לענייני שיכון. אם משרד השיכון ימצא לנכון לעשות זאת, ואם הממשלה תחליט על כך, אז בבקשה.

משה בוטון:

האם גובה הגמלה שבהבטחת הכנסה למשפחה חד הורית עם ילד, לא מופיע בתוספת?

עו"ד יהודית וסרמן:

זה פריט 7 ו-8. זה כמו אלמנה.

משה בוטון:

איפה זה כתוב שזה כמו אלמנה?

עו"ד יהודית וסרמן:

בסעיף 5(א)(2)(ב) בשיעורי הגימלה. אם הוא הורה יחיד הוא מקבל את השיעור המוגדל כמו אלמנות.

תיקון סעיף 2. "בסעיף 2(א) לחוק העיקרי, בפסקה(5), אחרי "שבהחזקתם" יבוא: "והנמצא עימם". כאן אנחנו מציעים לתקן טעות ולהחזיר לנוסח שהיה לפני תיקון חוק הבטחת הכנסה בשנת 1992.

משה בוטון:

זה לגבי ילד שלא מלאו לו שבע שנים.

עו"ד יהודית וסרמן:

ילד שלא מלאו לו שבע שנים, עילת הזכאות היא אם או הורה יחיד אשר לילד שבהחזקתם טרם מלאו שבע שנים.

משה בוטון:

הם פטורים ממבחן תעסוקה.

עו"ד יהודית וסרמן:

הם פטורים ממבחן תעסוקה וזאת עילת זכאות. לפני הנוסח הזה דובר על ילד אחד שטרם מלאו לו חמש שנים, ואם יש שני ילדים אז שלצער מבינהם טרם מלאו עשר שנים, ופה זה תוקן לשבע שנים. בנוסח הקודם נאמר: אם בהחזקתו ילד שטרם מלאו לו חמש שנים הנמצא עימה ובהחזקתה. זה גם מופיע באלמנה עם פיסקה (6) שהילד נמצא עימה בהחזקתה.

הרי מה הסעיף הזה אומר? בכך שתקיים בהורה יחיד עילת הזכאות שפה, שיש לו ילד שטרם מלאו לו שבע, היא לא חייבת להתייבב כדורש עבודה בשירות התעסוקה. והרעיון שמאחורי העניין הזה הוא שיש לה ילד שהיא מטפלת בו ולכן היא לא יכולה להתייבב כדורש עבודה.

המילים "והנמצא עימם" נשמטו, ולכן כרגע זה רק "בהחזקתם". יכול להיות מצב שבו ילד נמצא בפנימייה. הוא בהחזקתה המשפטית, אבל הוא לא נמצא עימה, ואז למעשה אין הצדקה שלא תעמוד במבחן ההתייבבות. אנחנו רוצים להחזיר את המצב לקדמותו ולומר שהילד נמצא גם בהחזקתה וגם עימה, כמו שקיים לגבי אלמנה, וכפי שהיה בנוסח בשנת 1992.

משה בוטון:

אדוני היושב ראש, המשמעות של החזקה בלבד היא שהילד יכול להיות אצל האבא, למשל, והוא לא איתה. רוצים להדגיש שהוא יהיה בהחזקתה והנמצא עימה. החזקה זה מונח משפטי, והנמצא עימה זה באופן מעשי.

ענת מאור:

האם זה רק לעניין התייבבות בלישכת תעסוקה או שיש לכך השלכות אחרות?

משה בוטון:

רק לגבי קבלת הבטחת הכנסה.

עו"ד יהודית וסרמן:

3. תחילה. תחילתו של חוק זה ב-1 בחודש שלאחר פרסומו (להלן - יום התחילה).

4. תחולה. ההגדרה "הורה יחיד" שבסעיף 1 לחוק העיקרי, כנוסחה בסעיף 1 לחוק זה, תחול על גמלה המשתלמת להורה יחיד בעד יום התחילה, או לאחוריו."

היו"ר דוד טל:

חברת הכנסת מאור, בבקשה.

ענת מאור:

אני הגשתי הצעות חק משפחות חד הוריות (תיקון - מתן קיצבת ילדים עד גיל 21). אני נענתי לפניית ועדת השרים לענייני חקיקה להשתלב בחוק הזה, אבל למעשה זו התפשרות. לאור מציאות החיים במדינת ישראל הכי נכון היה לתת קיצבת ילדים עד גיל 21 לכלל האוכלוסיה. להורים של חיילים יש עלויות מאוד גדולות הקשורות להחזקת בניהם החיילים. כולנו פה הורים לילדים מתבגרים וכולנו יודעים שכאשר מדובר בהחזקת ילדים מתבגרים מדובר בעלויות מאוד גבוהות. בהעדר תקציב, אמרנו כי הדבר הזה יעשה בהדרגה.

יש שתי דרכים לעשות זאת. ראשית, הצעת חברת הכנסת נעמי בלומנטל. היא הציעה שזה יהיה לפחות עד גמר כיתה י"ב. אני הבנתי בזמנו מהביטוח הלאומי כי צריך לחשב זאת עד גיל 19 משום שהמחשב לא עושה חישוב לפי השאלה מי תלמיד ומי לא, ולכן צריך ללכת לפי גיל. לכן אני אומרת שלפחות נעשה לגבי כולם עד גיל 19. שנית, על משפחות חד הוריות הנטל הזה הוא יותר גדול ולכן צריך להחיל את החוק הזה עד גיל 21.

אני מבינה שההתפשרות שלי מחייבת גם אותי, אבל מאוד חשוב שהוועדה בעתיד תקדם זכאות מלאה לקיצבת ילדים למשפחות חד הוריות עד גיל 21.

אני הבנתי מנציגי הביטוח הלאומי שאנחנו נותנים פה תשובה לגבי בעיות בהבטחת הכנסה למספר לא מבוטל של נשים. לכן, בכל זאת לחוק של הממשלה יש משמעות גדולה ואני מברכת על כך. אני מציעה בכל זאת לבדוק את הערתה של עו"ד רחל בניזמן ואז נחיל זאת גם על הכשרה וגם על הלוואות לדיור.

משה בוטון:

חברת הכנסת מאור, ביחס להערתה של עו"ד בניזמן. למעשה ההטבות הכספיות היחידות שניתנות כיום זה הבטחת הכנסה, ואת זה מתקנים. באופן מעשי ברגע שמתקנים כאן עד גיל 21 למשפחות חד הוריות, אז הם יקבלו הבטחת הכנסה.

נניח שלא מתקנים את החוק בחוק משפחות חד הוריות, אז מה עוד יש שם? יש שם עניין של שיכון והכשרה מקצועית. מתן ההטבות לעניין שיכון והכשרה מקצועית תלוי בהתקנת תקנות של השרים בעניין הזה. היום אין תקנות. זאת אומרת, למעשה אף משפחה חד הוריות לא מקבלת שום הטבה לגבי שיכון, למשל.

ענת מאור:

למה אין תקנות?

משה בוטון:

מפני שהשרים לא התקינו. לפי חוק משפחות חד הוריות לא הותקנו תקנות לעניין שיכון, ולא כתוב שמשפחה חד הוריות זכאית ליותר. זה בהנחיות מינהליות שיש במשרד השיכון. ההטבות שמשפחה חד הורית מקבל בשיכון הם לפי הנחיות של משרד השיכון. החוק עצמו אומר שהשרים יתקינו תקנות, אבל אין תקנות. כיום הן מקבלות לפ הוראות פנימיות של משרד השיכון.

היו"ר דוד טל:

האם יש הערכה, כמה יעלה לביטוח הלאומי מתן קיצבות ילדים עד גיל 21, לכלל האוכלוסיה?

משה בוטון:

סדר גודל של כחצי מיליארד.

היו"ר דוד טל:

האם יש למישהו מהנוכחים כאן הערות כלשהן? אני רואה שלא. אם כן, אנחנו מאשרים את הצעת חוק הבטחת הכנסה (תיקון מס' 12), התשנ"ח-1998.

2. תקנות הביטוח הלאומי (הכשרה מקצועית ודמי מחיה)
3. תקנות הביטוח הלאומי (מענק למובטל שעובד בעבודה מועדפת)

היו"ר דוד טל:

אנחנו עוברים לדון בסעיפים 2 ו-3 כפי שהם מופיעים בסדר היום. עו"ד קרת, בבקשה.

עו"ד רועי קרת:

כאן מדובר בעניין טכני. בתקנות האלה וגם בתקנות האחרות שמופיעות ברשימה מדובר על תיקון תקנות בודדות שמדברות על דרך הגשת תביעה. עד לאחרונה, לכל אחד מהגופים השונים בתקנות השונות, בקבצים של התקנות, לכל ענף היה תקנה נפרדת שמדברת על איך תוגש תביעה. למשל, כאשר מגישים תביעה לדמי אבטלה, או בקשה לקיצבת ילדים, וכדומה. לאחרונה איחדנו את ההוראות כך שדרך הגשת התביעה בכל הענפים היא מאוחדת. התיקון הוא טכני. התיקון מבטל את ההוראות, שהן כרגע מיותרות, בתקנות המקוריות.

היו"ר דוד טל:

האם יש למישהו הערות? אני רואה שאין הערות. אנחנו מאשרים את תקנות הביטוח הלאומי (הכשרה מקצועית ודמי מחיה), ואת תקנות הביטוח הלאומי (מענק למובטל שעובד בעבודה מועדפת).

אני מאוד מודה לכם. הישיבה נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 9:35.